

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องการออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหยุดเรียนก่อนครบหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนของนักศึกษานอกระบบ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายสังคม เครือข่ายการเรียนรู้ แรงจูงใจ การตัดสินใจ และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น และการวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะได้มาซึ่งข้อมูลได้ครบถ้วนและตอบตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยไม่สามารถเกาะติดสถานการณ์กับกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลาจึงได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการด้วยกันเป็นการผสมผสาน ได้แก่การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกต (Observation) การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) และการศึกษาเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัยที่ช่วยเก็บข้อมูลในภาคสนามตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง หลังจากได้เก็บข้อมูลแล้วได้แยกประเด็น ประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไปกับการเก็บข้อมูลในภาคสนาม สร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่พบ แล้วจึงสรุปภาพรวมสุดท้ายเพื่อเป็นคำตอบในการศึกษาวิจัยและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพชุมชนของอำเภอดอกคำใต้

อำเภอดอกคำใต้ เป็นอำเภอขนาดกลางขึ้นกับจังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากตัวจังหวัด 14 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 846 ตารางกิโลเมตร หรือ 514,375 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 120 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 76,762 คน เป็นชาย 37,839 คน หญิง 38,923 คน การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชากรส่วนใหญ่ จะสร้างบ้านเรือนเป็นกลุ่ม โดยใช้ความสัมพันธ์ของเครือญาติ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินและพื้นที่ทำการเกษตรอยู่รอบ ๆ บ้าน สถาบันครอบครัว ชาวอำเภอดอกคำใต้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย บุตร หลาน ให้อยู่ในครอบครัวประเพณีดั้งเดิมที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผู้น้อยหรือบุตรหลานจะให้ความเคารพผู้อาวุโสหรือผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่พึ่งและที่ปรึกษาให้คำชี้แนะต่าง ๆ

2. ภูมิหลังของนักศึกษา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนในอำเภอดอกคำใต้ มีบางส่วนมาจากท้องถิ่นอื่น มีอายุระหว่าง 16 – 35 ปี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่แตกต่างจากคนภาคเหนือตอนบน โดยทั่วไปมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางส่วนขายแรงงานโดยการรับจ้างและขายบริการในท้องถิ่นอื่น นักศึกษาส่วนใหญ่จะแต่งงานมีครอบครัวแล้ว มีทั้งอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยาและเป็นโสด ในบางครอบครัวใช้จ่ายเกินความพอดีในการซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวกหรือให้ความบันเทิง เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น รถจักรยานยนต์ ทำให้เป็นหนี้สินกับร้านค้า หรือกู้เงินนอกระบบ จึงส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว ทำให้ได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น

3. จุดเริ่มต้น สาเหตุและความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

ครูประจำกลุ่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วไปและเด็กนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสนใจที่จะศึกษาต่อเพราะเป็นที่ยอมรับและเคารพนับถือของผู้ปกครองและนักเรียน

บิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน และมีอิทธิพลต่อเด็กในความดูแลที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษา ดังนั้น บิดา-มารดา หรือผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหรือตัดสินใจสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองส่งเสริมให้เรียนต่อในหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ

1. วิธีการเรียน การสอน ไม่ส่งผลกระทบต่อการค้างชีวิตของครอบครัว
2. ไม่ต้องเสียเวลาในการประกอบอาชีพมากนักเพราะพบกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ทำให้ไม่เสียแรงงานของครอบครัว
3. ค่าใช้จ่ายถูกกว่าเรียนในระบบโรงเรียน
4. ผู้ปกครองมีความหวังในอนาคต อยากให้มีการศึกษาสูง มีอนาคตที่ดี ซึ่งเรียนนอกระบบก็มีวุฒิเท่าเทียมกับในระบบ

ตัวนักเรียนหรือนักศึกษาเอง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ การศึกษานอกโรงเรียน โดยได้รับการแนะนำและการประชาสัมพันธ์จากหน่วยจัดหรือครูผู้สอนให้ทราบถึงลักษณะการเรียนการสอน การพบกลุ่ม การวัดผลการเรียน รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ต้องเสีย หลังจากการได้ทราบแล้วเกิดความสนใจการเข้ามาในการศึกษาต่อ ถ้าเป็นเด็กที่ยังมี

ผู้ปกครองให้คนอุปการะดูแลอยู่อำนาจการตัดสินใจที่เข้าศึกษาต่อยังต้องไปปรึกษาหารือต่อผู้ปกครองเสียก่อน ถ้าผู้ปกครองเห็นดีด้วยก็สมัครลงทะเบียนเรียนได้เลย ดังนั้นสาเหตุเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเองของอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีดังนี้

1. ตัวผู้เรียนเองมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษานอกระบบ เห็นคุณค่าและความสำคัญช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาดและได้รับประโยชน์

2. ความพึงพอใจของผู้เรียนในลักษณะการเรียนการสอน การศึกษานอกโรงเรียน เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะลงทะเบียนเรียน การศึกษานอกโรงเรียน จึงได้ตัดสินใจลงทะเบียน เพราะเห็นว่าการเรียนไม่เสียเวลา และทำงานไปด้วยได้วิธีการเรียน ไม่มีข้อบังคับมากนัก สามารถยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เสียค่าใช้จ่ายน้อย มีเวลาว่างมาก ซึ่งสามารถช่วยพ่อแม่ทำงานได้ การเรียนจบเร็วกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน

3. ปมด้อยของผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว และเพื่อนๆ ที่ร่วมเรียนกันมาในอดีตปัจจุบันเรียนจบชั้นปริญญาตรีแล้วมีตำแหน่งหน้าที่การงานมั่นคง มีรายได้ประจำ ทำให้เกิดปมด้อยกับตนเองที่ไม่ได้เรียนต่อในระดับสูง ถ้ามีโอกาสจะต้องเรียนต่อในระดับสูงให้ได้ ดังนั้นจึงมาสมัครเรียนต่อเพื่อเป็นการชดเชยความไม่มีโอกาสมาแต่เดิมกับทำให้เกิดเป็นปมมูมานะที่จะขวนขวายศึกษาด้วยความตั้งใจ เมื่อเข้าเรียนแล้วจึงไม่รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย เพียงแต่ขาดโอกาสเท่านั้น

4. ผู้เรียนเรียนตามเพื่อน การเรียนตามเพื่อนก็เป็นสาเหตุหนึ่งในการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อผู้เรียนเรียนจบมาแล้วแต่ยังไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ เมื่อเพื่อน ๆ ที่ยังไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในระดับที่สูงได้มาชักชวนจึงไปสมัครเรียนกันหลายคนให้ไปเรียนเป็นเพื่อนกันรู้สึกดีใจ เป็นต้น

4. ช่วงเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

การจัดการศึกษานอกระบบของอำเภอดอกคำใต้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบทั้งการศึกษาสายสามัญ และการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีหลักสูตรและวิธีการจัดดังนี้

หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ที่ใช้อยู่พบว่ากระบวนการของหลักสูตรมีปัญหาในทางปฏิบัติ การเรียนการสอนขาดคุณภาพในการสร้างวุฒิภาวะของนักศึกษา เนื้อหาของหลักสูตรไม่เป็นปัจจุบัน การวัดผลประเมินผลเป็นการวัดความจำและเอื้อต่อการเรียนจบง่ายขึ้น ขาดการนำสื่ออุปกรณ์มาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อสร้างทัศนคติหรือความเข้าใจให้ถ่องแท้ อันจะนำไปสู่นิสัยใฝ่รู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญเห็นควรต้องมีการปรับปรุงเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคม และหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2530 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2530 หลักสูตรดังกล่าวก็ใช้กันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว เนื้อหาบางตอนไม่ทันต่อเหตุการณ์ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายประกอบกับเนื้อหาที่มีมาก แต่ระยะเวลาเรียนมีน้อย ดังนั้นควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ได้มาตรฐานและไม่อิงในระบบ

การเรียนแบบทางไกล การเรียนแบบทางไกล โดยผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตาม และควบคุมระเบียบวินัยในตนเองให้ได้ จะต้องจัดแบ่งเวลาให้เป็นสัดส่วนจึงจะจบการเรียนได้ ทั้งนี้เพราะว่าผู้เรียนไม่มีโอกาสได้พบผู้สอนเหมือนกับการเรียนแบบชั้นเรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และมีภาระกิจที่จะต้องรับผิดชอบมากมาย ทั้งทางด้านการงานอาชีพที่ประกอบอยู่และรับผิดชอบครอบครัว ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้การเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ผู้เรียนจะต้องเลิกเรียนกลางคัน

การพบกลุ่มของการเรียนทางไกลในหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ พ.ศ. 2530 ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่งจะเน้นทางด้านวัตถุประสงค์มากกว่ากระบวนการ เช่น การใช้วิธีการร่วมกันซื้อวัสดุครุภัณฑ์ให้สถานศึกษา หรือการเก็บเงินเพื่อร่วมทำกิจกรรมบ่อย ทำให้นักศึกษาบางคนที่ไม่มีความพร้อมมากนักได้รับความเดือดร้อน แม้ว่าจะจะเป็นกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ตาม แทนที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพบกลุ่ม

การพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แม้ว่าจะจะเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการทำงานร่วมกัน หรือร่วมกันพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ แต่การจัดกิจกรรมยังขาดการติดตามผล ไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับนักศึกษานำความรู้ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมไปใช้ใน

ชีวิตประจำวัน และการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น มักจะเกิดความคิดเห็นของครูประจำกลุ่มมากกว่านักศึกษาจะเป็นผู้ปฏิบัติเอง

หลักสูตรการศึกษานอกระบบที่หน่วยงานอื่น ๆ จัดการเรียนการสอน ที่ใช้อยู่ซึ่งพบว่า ลักษณะของหลักสูตรและกิจกรรมมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในแต่ละหลักสูตร และสภาพความพร้อมของหน่วยงานที่จัด เมื่อพิจารณาถึงหลักสูตรต่าง ๆ ได้สร้างหลักสูตรขึ้นมาเอง โดยมีเป้าหมายให้มีความสัมพันธ์และความสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานและคนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และมีความคาดหวังของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาคนให้มีทักษะในการประกอบอาชีพและนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการออกกลางคันของนักศึกษานอกระบบ

สภาพปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และส่งผลให้นักศึกษาออกกลางคันจนไม่จบหลักสูตร ในหลักสูตรการศึกษาสายสามัญและหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งพบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมในกิจกรรมโดยวิธีการเรียนทางไกล ในหลักสูตรการศึกษาสายสามัญนักศึกษายังไม่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในการทำกิจกรรมร่วมกันมากนัก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกคนจะต้องเข้าร่วมจะพบว่ากิจกรรมที่ปรากฏจะเป็นไปในทางด้านวัดดูมากกว่ากระบวนการพบกลุ่ม เช่น การร่วมกันซื้อวัสดุครุภัณฑ์ ให้กับสถานศึกษามากกว่ากิจกรรมอย่างอื่น หรือการเก็บเงินกันร่วมทำกิจกรรมบ่อย ๆ ครั้ง ทำให้นักศึกษาบางท่านขาดทุนทรัพย์จนได้รับความเดือดร้อนจนไม่สามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ต่อเนื่อง แม้จะเป็นกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ตาม การพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาตนเอง แต่การจัดกิจกรรมยังขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าจะเกิดขึ้นจากความคิดเห็นของวิทยากร หรือครูประจำกลุ่มมากกว่าจะเกิดจากความต้องการของนักศึกษาเองที่จะเสนอความคิดและนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

ปัญหาทางด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและการอบรม พบว่าผู้เข้ารับการอบรมหรือการเข้าเรียนยังขาดวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และได้รับเอกสารประกอบการเรียนได้ล่าช้ามาก หน่วยงานที่จัดกิจกรรมการศึกษามีเอกสารไว้บริการให้ยืมมีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียนทำให้ไม่เกิดผลดีต่อผู้เรียน

ปัญหากิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งพบว่านักศึกษาไม่มีเวลาในการเข้าเรียนทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากติดภาระกิจจากการประกอบอาชีพ

ปัญหาทางด้านการเรียนการศึกษานอกระบบจะต้องเรียนด้วยตนเองเป็นหลักแล้วยังมีความเข้าใจยากเพราะไม่ได้เรียนมานาน และยังขาดคนชี้แนะรวมทั้งให้คำปรึกษาและยังขาดแรงจูงใจ การบังคับตัวเองให้อยู่ในวินัยตัวเองก็เป็นได้ค่อนข้างยากพอควร

ปัญหาทางด้านสถานที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความคับแคบ และมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียนซึ่งมีจำนวนมาก ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนอย่างมาก ช่วงเวลาในการพบกลุ่มมีน้อยเกินไป ซึ่งพบกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมงเท่านั้นเอง

ปัญหาทางด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้การประเมินผลการเรียนก่อนเรียน ระหว่างเรียน แล้วแจ้งให้ผู้เรียนได้รับทราบ เพื่อจะได้รู้ปัญหาและข้อบกพร่องตนเอง จะได้แก้ไขได้ หรือมีผลการเรียนมีความก้าวหน้าเพียงใด เป็นต้น

พฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกก่อนการตัดสินใจหยุดเรียนและออกกลางคัน ก่อนจบหลักสูตร จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกก่อนการตัดสินใจหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ซึ่งพบว่านักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและเรียนไม่ต่อเนื่อง เข้ามาเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วก็หายไปขาดเรียนบ่อยครั้ง มาเรียนสายเป็นประจำ เมื่อครูผู้สอนมอบหมายงานให้รับผิดชอบก็ไม่ยอมทำงานตามที่ได้รับมอบหมายชอบแยกตัวอยู่คนเดียวแสดงอาการด้วยการนั่งเฉยไม่พูดคุยกับเพื่อน ๆ ทำอะไรผิดพลาดบ่อยครั้ง และมีความวิตกกังวลสูง แสดงท่าทีรือรอนกร้อใจ ไม่สนใจการเรียน เมื่อเข้าห้องเรียนแล้วไม่ตั้งใจเรียน สร้างความรำคาญให้กับเพื่อน ๆ ภายในห้องเรียน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการตัดสินใจในหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบซึ่งจำแนกเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยภายในของนักศึกษาเอง เช่น ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวนักศึกษาเอง มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งปัจจัยภายนอกของผู้เรียนที่ต้องหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรนั้น เกิดจากกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และมีปัจจัยภายนอกหลายประการด้วยกันที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้จนไม่ประสบความสำเร็จ เช่น หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนครูประจำกลุ่ม สภาพที่ใช้ในการพบกลุ่ม เป็นต้น

อภิปรายผล

การออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนมีภูมิหลัง และพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป จากความจำเป็นในชีวิต ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีตลอดจนการดำรงชีวิตในสังคมชนบทโดยเฉพาะสังคมทางด้านการเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งขาดทั้งโอกาสและความเสมอภาคที่พึงจะได้รับตามสิทธิที่พึงเจกชนในแต่ละคนพึงมีอยู่ และได้รับในขณะที่สภาพทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตแบบสังคมเกษตรดั้งเดิมที่เคยสัมผัสและอาศัยอยู่จากการมีชีวิตพอยู่พอกิน และการดำรงชีวิตที่ต้องสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และการประกอบอาชีพให้มีรายได้เลี้ยงตนเองในครอบครัวก็ยังยึดถือวิถีการปฏิบัติแบบดั้งเดิมโดยการทำนาปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ และการรับจ้างถ้าหากมีผลผลิตมากเหลือจากการเลี้ยงชีพในครอบครัวแล้วก็จะนำไปขาย หรือนำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กัน แต่ภาพที่ปรากฏในปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นสังคมที่ต้องมีการแข่งขันโดยมีเงินตราเข้ามาเป็นตัวกำหนดการดำรงชีวิต จากการทำวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมก็แปรเปลี่ยนไป ต้องประสบปัญหาทั้งด้านการประกอบอาชีพ การศึกษาคหาความรู้ โดยเฉพาะความมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองโดยได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน จึงขึ้นกับปัจจัยหลายประการด้วยกันการที่จะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น และประสบผลสำเร็จ จึงไปอยู่กับผู้มีครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี สภาพความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ตัวเอง ครอบครัวมีระดับการศึกษาที่สูง อยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่นดังที่พบเห็น ส่วนผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้ดีนัก ค่อนข้างมีความยากจน ครอบครัวขาดความพร้อมมักไม่ค่อยมีโอกาสได้รับการศึกษาตามความต้องการ โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผู้ที่พลาดโอกาสดังกล่าวก็เข้าสู่การศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและสอดคล้องกับแนวคิดของ

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (อ้างใน สมพิศ วิสิฐศิริ, หน้า 7) ที่ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง และความต้องการของประชาชนประสานควบคู่ไปกับความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น และของสังคมไทยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ที่ สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535, หน้า 27) นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะคลี่คลายปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น อันจะส่งผลประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (พิชัย วัตตนกุล, 2531, หน้า 9)

แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะได้กำหนดนโยบายอย่างชัดเจน และได้พยายามจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่พลาดโอกาสทางการศึกษาทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และประชาชนทั่วไปซึ่งมีลักษณะของกิจกรรมที่จัดมีความหลากหลาย และแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ ความพร้อมของแต่ละหน่วยงานที่จัดก็ตาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้การบริการ และตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชน และยังสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ยังเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชน แต่ก็พบว่า บรรลุผลสำเร็จในระดับหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย และตลอดเวลา ผลที่เกิดขึ้นปรากฏว่านักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียนบางส่วนยังออกกลางคัน ก่อนที่จะจบหลักสูตรยังมีเช่นเดิม

มูลเหตุของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่ออกกลางคันก่อนจบหลักสูตร อาจจะมีสาเหตุและปัจจัยในหลายประการด้วยกัน ทั้งมาจากตัวนักศึกษาเอง จากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวนักศึกษา สภาพแวดล้อมที่นักศึกษาลูกคล้อยอยู่ด้วย รูปแบบการจัดการศึกษา บทบาทของครูประจำกลุ่มหรือวิทยากรที่ให้ความรู้ และหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษา ตลอดจนสภาพพัฒนาที่เกิดขึ้น ดูเสมือนว่ามีไข่มุกที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่จัด แต่โดยความเป็นจริงหน่วยงานที่จัดจำเป็นจะต้องให้ความช่วยเหลือและให้ความสนใจเท่าที่จะทำได้ แม้ว่านักศึกษาเหล่านั้นจะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้วก็ตามซึ่งในวัยผู้ใหญ่จะต้องมีความรับผิดชอบตัวเอง และมีระเบียบวินัยในตัวเองพอควร เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งใจและกายที่จะสามารถต่อสู้ นำชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและสามารถนำความรู้ทางด้านวิทยาการไปปรับใช้สังคมได้อย่างเต็มที่ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากมูลเหตุและปัจจัยดังกล่าวยังคงมีผลสืบเนื่องต่อมาซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตัวผู้เรียน หรือนักศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการตัดสินใจที่จะหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของนักศึกษา ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา การประกอบอาชีพทางด้านเกษตรก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นการประกอบอาชีพของจึงขึ้นอยู่กับบุคคลภายนอกที่จะมาว่าจ้างให้ไปทำงาน การย้ายถิ่นฐานการประกอบอาชีพอพยพไปขายแรงงานยังท้องถิ่นอื่นไม่มีเวลาว่างที่จะมาเรียนได้อย่างต่อเนื่องเพราะติดภารกิจการประกอบอาชีพ ในบางครอบครัวยังมีการใช้จ่ายเกินตัวไม่มีความพอดีกับรายได้ที่ได้รับมีการใช้จ่ายในเรื่องที่ไม่จำเป็นมากกว่ารายได้ที่ได้รับจริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตนเอง และสมาชิกของครอบครัว และอาจได้รับการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง และไม่ต่อเนื่องจนจะต้องหยุดเรียนกลางคันก่อนที่จะจบหลักสูตร ทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งและมีอิทธิพลต่อการเข้ารับการศึกษได้อย่างไม่ต่อเนื่อง เพราะว่าจะต้องมีเงินทุนเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา แม้ว่าการศึกษาอกระบบโรงเรียนจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยก็ตามผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมั่นคงเมื่อเข้ารับการศึกษและส่งผลให้ไปสู่ความสำเร็จได้มากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีจะต้องหยุดเรียนและออกกลางคันก่อนที่จะเรียนจบหลักสูตร ผลจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Montgomery (อ้างใน สมพิศ วิสฐิติ, 2538, หน้า 35) ได้ศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนไม่สำเร็จนั้นมีปัญหาทางการเงิน สภาพความเป็นอยู่และรับจ้างทำงานมากกว่าพวกที่เรียนสำเร็จ Phillipines (อ้างใน สมพิศ วิสฐิติ, 2538, หน้า 36) ได้สำรวจ นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ขาดโอกาสศึกษาต่อ สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ประภาศรี มานะ (2528, หน้า 112) ได้ศึกษาพบว่าเหตุผลของการไม่เข้าเรียนต่อในโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 อย่างต่อเนื่อง เหตุผลอันดับแรก คือ ไม่มีทุนทรัพย์ รองลงมาคือ ผู้ปกครองไม่ให้การสนับสนุน และเห็นว่ามีความเพียงพอที่จะประกอบอาชีพแล้ว มานะ ทาเป็ง (2530, หน้า 118) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า เหตุผลของการไม่ศึกษาต่อเป็นเพราะว่า ฐานะทางครอบครัวยากจน เรียนไม่เก่ง ผู้ปกครองไม่ให้เรียน ตนเองไม่ต้องการมาศึกษาเล่าเรียน สาวัดต์ เมฆกมล (2525, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาโรงเรียนสารพัดช่าง มาจากรายได้ต่ำ ครอบครัวมีสมาชิกมากกว่า 7 คน และ บิดา มารดา มีอาชีพเกษตร วิชาวรรณรัตนเศรษฐกุล และคณะ (2530, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า สาเหตุที่ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่ลาออกกลางคันเพราะได้งานอื่นทำ บ้านไกล การเดินทางลำบาก ปัญหาทางด้าน

เศรษฐกิจ ได้แก่ ไม่มีเงินค่าเทอม บางคนมาเรียนตามเพื่อน เมื่อเพื่อนออก หรือเลิกเรียนก็ออกตามเพื่อน วิศิษฐ จงประเสริฐ (2536, หน้า 34) พบว่าผู้เข้ารับการอบรมที่ออกกลางคัน (Drop Out) หรือเรียนไม่สำเร็จตามหลักสูตร ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนจบมาแล้วหลายปี ประกอบกับไม่มีเวลาเรียน เนื่องจากการประกอบอาชีพ อนันต์ พงษ์สัตยา (2530, หน้า 67) ได้ทำการศึกษาพบว่า เหตุผลของผู้ที่ไม่รู้หนังสือ จังหวัดน่าน ที่ไม่เข้าเรียนในโครงการมรรคังค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2528 การไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะเรียนเป็นเหตุผลสำคัญในการไม่เข้าเรียนของผู้ไม่รู้หนังสือ มณฑา ทศนประดับ (2533, หน้า 98) พบว่าเหตุผลของผู้ที่ไม่เข้าเรียนเพราะไม่มีเวลาเรียน ไม่อยากเรียน สิริกาญจน์ วีระพันธ์ (2535, หน้า 133) พบว่าผู้ใช้แรงงานไม่มีเวลาในการไปศึกษาหาความรู้ เพราะต้องทำงาน และยังมีปัญหาในการดำรงชีวิตในปัจจุบันมาก อรุณช ปุณยกนก (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 27) พบว่าองค์ประกอบที่มีส่วนสัมพันธ์กับการออกกลางคัน ฐานะทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน คือ ครอบครัวยากจนมีรายได้น้อย ขาดเงินและ อุปกรณ์การเรียนการสอน ต้องทำงานพิเศษหารายได้ช่วยตัวเอง ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ต้องรับภาระงานบ้านมากเกินไป และ สอดคล้องกัน ชลทิตย์ เขียมสำอางค์ (2530, หน้า 30) ได้ทำการประเมินผลกระทบของโครงการการศึกษาออกโรงเรียน ที่มีต่อประชาชนในชนบท ซึ่งพบว่า เหตุผลที่ทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมโครงการการศึกษาออกโรงเรียนนั้น เนื่องจากไม่มีเวลา เพราะต้องประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น ในเรื่องของ ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการอบรมมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรหลาน มีอายุมากแล้วและมีความรู้เพียงพอแล้ว

2. ความพร้อมของผู้เรียนทางด้านร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี มิใช่เพียงแต่เป็นการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และความทุกข์ทรมานเท่านั้นการรักษาสุขภาพอนามัยแก่นักศึกษา เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีมีความสมบูรณ์แข็งแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจมีความพร้อมที่จะต้องเรียนรู้ ซึ่งพบว่าผู้เรียนที่มีร่างกายไม่ปกติ ไม่มีความสมบูรณ์ อ่อนแอ ไม่สมประกอบ เวลาเรียนจะประสบปัญหาต่าง ๆ นานับประการจะมีความวิตกกังวลสูง การเรียนก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ จะมีความรู้สึกถ้าจีนเรียนต่อไปคงจะไม่ไหวแล้ว เพราะสุขภาพร่างกายไม่ดีพอ ในบางรายการที่นักศึกษาที่มีร่างกายที่ไม่สมประกอบก็เป็นปัญหา และปมด้อยกับตนเองทำให้ได้รับความอับอายกับเพื่อน ๆ และครูอาจารย์ที่สอน เมื่อผู้เรียนไม่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะหยุดเรียนก่อนจบหลักสูตร ผลการวิจัย สอดคล้องกับ สุวิทย์ สมานมิตร (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 21) ซึ่งพบว่า

นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีปัญหาทางด้านสุขภาพมาก เช่น รู้สึกว่าตัวเองเหนื่อยอ่อนเพลีย ง่วงตลอดเวลา การที่นักศึกษามีปัญหาทางด้านสุขภาพจึงมีผลต่อการศึกษามากไม่ประสบความสำเร็จทางการศึกษาและ อุมพร นามวัฒน์ (2523, หน้า 42 - 46) ได้ทำการวิจัยพบว่าผลของการออกกลางคันในหลักสูตรเตรียมเข้าทำงานในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน ร้อยละ 4.2 มีสุขภาพไม่ดี

3. ความสัมพันธ์ของผู้เรียนด้วยกันเองและการเข้าสังคมซึ่งนับได้ว่าผู้เรียน หรือนักศึกษาในวัยนี้ หรือในวัยต่าง ๆ ก็มีความต้องการมีสัมพันธ์ภาพกับบุคคลรอบข้างที่อยู่ร่วมกัน และต้องการยอมรับในหมู่คณะในสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนจะช่วยให้ นักศึกษาคลายซึ่งความมีเอกลักษณ์ส่วนตัว และสนับสนุนให้รู้จักและเข้าใจตนเองให้มากยิ่งขึ้นมีอิทธิพลมาก ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่แล้ว ความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่ตัดสินใจออกกลางคันซึ่งไม่จบหลักสูตร มักจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ภายในกลุ่มน้อยมีพฤติกรรมชอบอยู่คนเดียว ไม่ค่อยคบหาสมาคมกับเพื่อน ๆ เมื่อมีปัญหาทางด้านส่วนตัว หรือปัญหาทางการเรียนก็ไม่รู้จะไปขอคำปรึกษา คำแนะนำจากเพื่อน ๆ หรือ ครู อาจารย์ที่สอนเพราะความไม่สนิทสนมและความคุ้นเคย มักจะใช้การตัดสินใจด้วยตนเองเป็นหลัก ในบางกรณีก็เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ซึ่งไม่สอดคล้องและโต้แย้งกับ Chicking (อ้างในสมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 23) ได้กล่าวว่า เพื่อมีอิทธิพลมากในการถ่ายทอดค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ และ ส่งผลต่อการตัดสินใจ ส่วน Astin (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 23) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกสาขาอาชีพของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามักจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อนในการตัดสินใจหรือการเปลี่ยนแปลง นั้นจะขึ้นอยู่กับจำนวนของเพื่อนที่เลือกสาขาอาชีพเดียว กันสูง

4. การปรับตัวของผู้เรียนกับการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามหลัก การเรียนการสอนแล้วจะเน้นให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก และยังเป็น การสนองตอบต่อความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน นอกจากนี้แล้วยังให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็น กิจกรรมทางด้านการส่งเสริมความรู้ ส่วนครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษา และให้การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนะแนวทางต่าง ๆ และช่วยกันกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียน รวมทั้งทางด้านการประสานงาน การกำกับดูแล ให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายแต่ผลกับปรากฏว่า เมื่อผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา ได้มีความคาดหวังว่ากิจกรรมการเรียนนั้น ครูผู้สอนจะทำหน้าที่สอนเหมือนกับการสอนเด็กในชั้นเรียน เสมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน และทำ

การสอนเป็นรายวิชาในแต่ละชั่วโมงตามที่เคยได้ศึกษาเล่าเรียนมาเมื่อร่วมกิจกรรมแล้วไม่ เป็นไปตามที่คิดและหวังเอาไว้ ก็มีความผิดหวังกับวิธีการเรียนที่ครูประจำกลุ่มได้มอบหมายให้ ผู้เรียนไปทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมาก่อนล่วงหน้าก่อนการพบกลุ่ม ซึ่งพบว่า วิธีการเรียนการสอนด้วยวิธีการนี้ ผู้เรียนมักไม่ค่อยให้ความสำคัญและมีความสนใจมากนัก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อและไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน ซึ่งผลจากการวิจัยได้สอดคล้องกับ สุกัญญา โทวิไลกุล (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 24) ซึ่งพบว่านักศึกษาเมื่อเข้า มาเรียนแล้วจะต้องรู้จักขนขวายสร้างวินัยให้กับตนเอง และจะต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบการ เรียนการสอนให้ได้ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 24) ได้ศึกษาเรื่องการ ปรับตัวของนักศึกษาต่อระบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา พบว่า การปรับตัวของ นักศึกษามีความแตกต่างตามระยะเวลาที่เข้ามาศึกษาสถาบัน ดังนี้

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนข้างที่จะไม่มั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าตอบปัญหาต่าง ๆ มี ปัญหาการปรับตัว ก่อนข้างเหงาเพราะไม่มีเพื่อนต้องการความเอาใจใส่จากอาจารย์ผู้สอนและ อาจารย์ที่ปรึกษาค่อนข้างสูง

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 พุดจากจะฉาน คล่องแคล่ว มีความมั่นใจขึ้นแต่ยังมีปัญหาใน เรื่องการลงทะเบียนเรียนและการเรียน

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีลักษณะเกาะกลุ่มเพื่อน อยากมีส่วนร่วมในการบริหารงาน บริหาร กิจกรรมนักศึกษา มีความสนใจในวิชาที่เรียนมากและอยากทำอะไรให้สถาบันดีขึ้น

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ สนใจวิชาการ ก่อนข้างมีความเชื่อมั่นใน ตนเอง ชอบแสดงความคิดเห็นอยากรู้อยากเห็นซักถามเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจน ประสบการณ์ทำงานในอนาคตและสอดคล้องกับ สมหวัง พิธิวานุวัฒน์ (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 27) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุการออกกลางมหาวิทยาลัยกลาง คันของนิสิตนักศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกรและมหาวิทยาลัยมหิดล ในปีการศึกษา 2513 - 2514 จำนวน 568 คน พบว่าสาเหตุการออกกลางคันในเรื่องของการปรับตัวเข้ากับการเรียนชั้น มหาวิทยาลัยไม่ได้

5. ความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่มีต่อผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้บริหาร ซึ่งมีความสำคัญมาก การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติระหว่างผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมไปตาม

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นครูประจำกลุ่ม หรือวิทยากร จึงจำเป็นจะต้องมีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ผลของการศึกษาพบว่า ครูประจำกลุ่มและผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันน้อยเหตุผลประกอบเพราะว่าครูประจำกลุ่มจะต้องดูแลผู้เรียนในกลุ่มทั้งหมด ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก โอกาสที่จะได้พบกันมีน้อยในสัปดาห์พบกันเพียงครั้งเดียว หรือในภาคเรียนจะพบกันเพียง 18 ครั้งเท่านั้น ซึ่งวิธีการเรียนการสอนก็แตกต่างกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนและผู้เรียนจะมีความใกล้ชิดกัน และมีโอกาสได้พบกันอย่างต่อเนื่อง ส่วนความสัมพันธ์ของผู้เรียนต่อผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้สื่อกลาง คือครูประจำกลุ่มไปยังผู้เรียน ดังนั้นความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่มีต่อผู้บริหารจึงเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไม่เกิดขึ้นโดยตรง และต่อเนื่อง จึงเกิดความห่างเหินกัน เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาทั้งทางด้านส่วนตัว และการเรียนก็จะไม่กล้าไปปรึกษาเพราะไม่สนิทสนมกัน จึงส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาสูงขึ้นแม้ว่าจะไม่เรียนต่อก่อนที่จะจบหลักสูตรก็ตาม ผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับ นิภา ส. คุมรสุนทร โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (อ้างใน สมพงษ์ แสงอินทร์, 2538, หน้า 26 และ 27) ซึ่งพบว่าปัญหา เกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ เทคนิค รูปแบบ และพฤติกรรมการสอนรวมทั้งทางด้านความสัมพันธ์กับอาจารย์ กล่าวคือมีความใกล้ชิดกันน้อยมาก ไม่ค่อยมีโอกาสได้พบปะพูดคุย หรือปรึกษาหารือ หรือซักถาม เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน อาจารย์ขาดมนุษยสัมพันธ์ ไม่ให้แรงจูงใจด้านการศึกษาและวิชาการ

6. หลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งหลักสูตรการศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 และหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักสูตรการศึกษาสายสามัญซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางซึ่งใช้กันทั่วประเทศ เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของคนตามที่คาดหวัง ส่วนหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจประกอบอาชีพ หรือปรับปรุงอาชีพที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น เมื่อวิเคราะห์เทียบเคียงกันทั้งสองหลักสูตรแล้วมีความแตกต่างกันทั้งจุดมุ่งหมาย และความคาดหวังของหลักสูตร หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องการพัฒนาคนให้มีความรู้ในเชิงทักษะในการประกอบอาชีพ และนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลจากการศึกษาพบว่าหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษานอกโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้จัดการเรียน มีปัญหาในทางปฏิบัติ การเรียนการสอนขาดคุณภาพในการสร้างวุฒิภาวะการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่ เนื้อหาของหลักสูตรไม่เป็นปัจจุบัน การวัดผลประเมินผลเน้นความความจำ และเอื้อต่อการ

เรียนจบง่ายยิ่งขึ้น ขาดการนำสื่อ อุปกรณ์มาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อสร้างทัศนคติ หรือให้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ อันจะนำไปสู่นิสัยใฝ่รู้ตลอดชีวิต เนื้อหาตาม โครงสร้างของหลักสูตรก็ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคม ประกอบกับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลง และเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียนซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ปริญญา จริยวิทยานนท์ (อ้างใน กองพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน, ม.ป.ป., หน้า 8) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์พบว่า หลักสูตร การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ มีจุดค้อยที่ต้องพัฒนา คือ เนื้อหาไม่ทันสมัยต่อวิถี ชีวิตปัจจุบันของผู้เรียน การเรียนการสอนขาดหลักเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องตรงในการวัดความ สามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนการประเมินผลให้ความสำคัญ การเรียนรู้โดยการจำมากกว่าการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ระยะเวลาเรียนไม่สามารถเอื้อ ต่อการค้นคว้า หรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมของผู้เรียนได้ ดังนั้นด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ จุดอ่อนของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงหลัก สูตร เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งหลักสูตรจะต้องสร้างสังคมการเรียนรู้ และสร้างคนให้เป็นกลไกที่สำคัญต่อการนำมาพัฒนา ในภาพรวมต่อไป และ แคนซีย์ ชันมะลิ (2531, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การขาดเรียน การตกชั้น และการออกกลางคัน ซึ่งพบว่า หลักสูตร ไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษา และประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พบในขณะที่ทำการศึกษา เรื่องการ ออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อ ผู้เกี่ยวข้อง หรือหน่วยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การออกกลางคัน ของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จะมาจากสาเหตุปัจจัยหลายประการด้วยกัน ที่ส่งผลการตัดสินใจ ออกกลางคันก่อนจบหลักสูตร ทั้งจากเรื่องส่วนตัวของนักศึกษาเอง จากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ รอบตัวนักศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่นักศึกษาคลุกคลีอยู่ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ การ เงินของครอบครัวซึ่งมีอิทธิพลมากต่อการเข้ารับการศึกษา และการออกกลางคันของนักศึกษา ก่อนที่จะจบหลักสูตร ดูเสมือนว่ามีไฉ่หน้าทีโดยตรงของหน่วยงานที่จัดการศึกษา ที่จะให้ความ ช่วยเหลือแต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้วหน่วยจัดหรือสถานศึกษา ควรที่จะให้ความช่วยเหลือ

และสนใจไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อมก็ตามแม้ว่านักศึกษาเหล่านั้นจะเป็นวัยผู้ใหญ่ที่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเองแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งจิตใจและร่างกาย สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อนำความรู้และวิทยาการไปใช้ใน ชีวิตประจำวันและรับใช้สังคมได้อย่างเต็มที่ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา

ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินจึงเป็นงานที่สำคัญที่หน่วยจัดจะต้องให้ความช่วยเหลือกับนักศึกษาที่ประสบปัญหาทางการเงิน ในการศึกษาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม เพื่อให้เป็นประโยชน์โดยตรงกับนักศึกษาและเป็นการลดสถานะการออกกลางคันของนักศึกษา อันมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียนการให้ความช่วยเหลือในด้านการเงินอาจจะกระทำได้ ดังนี้คือ

1.1 การที่หน่วยจัดให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นรางวัลแก่นักศึกษาที่เรียนดี เป็นแบบให้เปล่า จำนวนอาจจะแตกต่างกันไปตามหลักเกณฑ์ และวัตถุประสงค์ของทุนแต่ละทุน จะเป็นทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายบางส่วนในการศึกษาเล่าเรียน บางครั้งอาจจะให้ทุกแก่นักศึกษาที่ฐานะเศรษฐกิจไม่ดี มีความยากจนและขาดแคลนหรืออาจจะพิจารณาให้แก่นักศึกษาทั้งที่เรียนดี และยากจน

1.2 หน่วยงานที่จัดอาจจะให้ความช่วยเหลือเป็นเงินยืมเพื่อการศึกษา เพื่อจ่ายเป็นทุนให้กับการศึกษาตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และต้องใช้คืนภายหลังโดยคิดในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ หรืออาจจะให้นักศึกษาใช้คืนภายหลังเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็ได้

1.3 การให้ความช่วยเหลือโดยการจ้างงาน ซึ่งหน่วยจัดอาจไปประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของบริษัท โรงงานอุตสาหกรรม หรือสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีความสนใจต้องการคนเข้าทำงานนอกเวลา หรือช่วงปิดภาคเรียน หรืออาจจะทำงานในหน่วยจัดการศึกษาระหว่างศึกษาก็ได้ซึ่งเป็นการบรรเทาผลกระทบต่อนักศึกษาเองให้เบาบางลงได้ระดับหนึ่งก็นับได้ว่าเป็นการช่วยเหลือที่หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ให้ความช่วยเหลือ

2. การปรับตัวของผู้เรียนกับการจัดการเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยกระบวนการเรียนเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแล้วมาพบกลุ่ม ส่วนครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษาและให้การช่วยเหลือให้คำแนะนำ ซึ่งแนวทางต่าง ๆ และช่วยกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียน รวมทั้งด้านการประสานงาน การกำกับดูแลให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย แต่กลับปรากฏว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาได้ตั้งความหวังไว้ว่ากิจกรรมการเรียนนั้น ครูผู้สอนจะทำหน้าที่สอนเหมือนกับการสอนในโรงเรียน เป็นรายวิชา

และในแต่ละ ชั่วโมงตามที่เคยศึกษาลำเรียนมาเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแม้ไม่เป็นไปตามที่คิด และคาดหวังเอาไว้ก็มีความผิดหวังกับวิธีการเรียนที่ครูประจำกลุ่มได้มอบหมายให้ผู้เรียนไปทำ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมาก่อนล่วงหน้าการพบกลุ่ม ผู้เรียนมักไม่ค่อยความ สำคัญและไม่มีความสนใจ ทำให้ผู้เรียนเมื่อ และไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน ซึ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ทั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรง เรียนอำเภอ หน่วยงานอื่นที่จัด กิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน และครู ประจำกลุ่มหรือวิทยากรให้ความรู้ ควรจะต้องทำความเข้าใจชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้เรียนมี ความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ดังกล่าว ในประการต่อมานักศึกษาต้องรู้จักการขวนขวายสร้างวินัยให้กับตนเอง และการปรับ ตัวให้เข้ากับระบบการเรียนให้ได้เพื่อเป็นประ โยชน์กับตัวเองให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจจะ แตกต่างในแต่ละบุคคลเป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ของผู้เรียนที่มีต่อผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้บริหาร ซึ่ง นับว่ามีความสำคัญมาก การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติระหว่าง ผู้บริหาร ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งมีความมุ่งหมายต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยสภาพข้อเท็จจริงผู้เรียนและผู้จัดกิจกรรมจะมีโอกาสได้ พบกันก็มีน้อยอยู่แล้วในแต่ละสัปดาห์ก็จะพบกันเพียงครั้งเดียว หรือบางหลักสูตรมีช่วงระยะเวลา อันสั้นก็ไม่สนิทสนมกันและคุ้นเคยกัน หรือในบางภาคเรียนจะพบกันเพียง 18 ครั้งเท่า นั้น ซึ่งวิธีการเรียนก็แตกต่างกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนและผู้เรียนก็มีความ ใกล้ชิดกันและมีโอกาสได้พบกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาก็สามารถขอคำปรึกษา ได้ทันที และได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่การเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิธีการเรียน แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนก็มี โอกาสน้อยอยู่แล้ว ดังนั้น ครูประจำกลุ่มหรือวิทยากร จึงจำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่มีทักษะทางการจัด การเรียนการสอน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียนทุกคนประจวบเหมาะที่นี้เอง เพื่อเป็นการ ชดเชยความ ห่างเหินกันและไม่สนิทสนมกัน เพื่อเป้าหมายไปสู่การจัดการศึกษาให้ประสบ ผลสำเร็จและให้เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. หลักสูตรที่ใช้จัดการเรียนการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ทั้งหลักสูตรการศึกษา นอกระบบโรงเรียน การศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 และหลักสูตร การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่หน่วยงานอื่นจัด หลักสูตรการศึกษาสายสามัญซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางซึ่งใช้กันอยู่ทั่วประเทศ ส่วนหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพ ซึ่งเป็นหลักสูตร

ท้องถิ่น และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เมื่อศึกษาวิเคราะห์เทียบเคียงกันแล้วทั้งสองหลักสูตรซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งจุดมุ่งหมาย และความคาดหวังของหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าหลักสูตรระดับประถมศึกษาซึ่งชี้ให้เห็นว่าต้องการให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพของคนตามที่คาดหวังส่วนหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องการพัฒนาคนให้มีความรู้ในเชิงทักษะในการประกอบอาชีพ และนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการนำหลักสูตรไปใช้มีข้อสรุปว่าหลักสูตรมีปัญหาในทางปฏิบัติ การเรียนการสอนขาดคุณภาพในการสร้าง วุฒิภาวะของผู้เรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ เนื้อหาของหลักสูตรไม่เป็นปัจจุบัน การวัดผลประเมินผลเน้นความจำ และเอื้อต่อการเรียนจบง่ายยิ่งขึ้น ขาดการนำสื่ออุปกรณ์มาใช้ประกอบการเรียน การสอน เพื่อสร้างทัศนคติหรือให้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ อันจะนำไปสู่นิสัย ใฝ่รู้ตลอดชีวิต ดังข้อสรุปจากการศึกษาถึงแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญของกองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2538 ให้ข้อเสนอแนะว่าต้องมีการ ปรับปรุงหลักสูตร โดยให้เหตุผลว่าในสถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคมควรมีการปรับปรุงหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2530 ควรจะได้มีการปรับปรุง โดยสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หลักสูตรนี้ใช้มาเป็นระยะเวลา 10 กว่าปีแล้ว เนื้อหาบางตอนไม่ทันต่อเหตุการณ์ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมาก ประกอบกับเนื้อหามีมาก แต่ระยะเวลาเรียนมีน้อย ดังนั้น ควรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ได้มาตรฐานและไม่อิงในระบบโรงเรียน

5. ผู้เรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับสื่อประกอบการเรียนในส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งมีเนื้อหาสาระมากเกินไป บางส่วนมีความซ้ำซ้อน และผู้เรียนได้รับเอกสารประกอบการเรียนได้ล่าช้า ไม่ทันกับการใช้ประกอบการเรียนการสอนเอกสารจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ดอกคำใต้ ก็ไม่เพียงพอที่จะมีให้บริการให้ยืมไปใช้ก่อน ดังนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพะเยา และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ดอกคำใต้ ควรจะจัดหาสื่อมาไว้บริการแก่นักศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อการจัดการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

6. กรรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนระดับจังหวัด อำเภอ ครูประจำกลุ่ม และหน่วยจัดอื่น ๆ ควรจัดให้ความรู้ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างละเอียด เกี่ยวกับวิธีการเรียน เอกสารประกอบการเรียน การพบกลุ่ม การควบคุมตนเอง การบันทึกสาระสำคัญ การเตรียมคำถามเพื่อถามครูในการพบกลุ่ม เป็นต้น